

О. Н. Хорошковська, Г. І. Охота

УКРАЇНСЬКА МОВА

частина перша

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
(Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України,
протокол № 4/2–19 від 11.04.2006)*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Художники:

*Т. Т. Єлістратенко, І. Г. Зубковська-Скаканді, О. В. Колісник,
І. О. Ком'яхова, О. Є. Коркіщенко, Л. Л. Резнікова та інші.*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— послухай

— прочитай і запам'ятай

— запиши

— розкажи

— відгадай або дай відповідь

Хорошковська, О. Н.

Х82 Українська мова : підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл.
з навчанням рос. мовою / О. Н. Хорошковська, Г. І. Охота. —
Ч. І. — 2-ге вид., доопрац. — К. : Освіта, 2010. — 112 с.

ISBN 978-966-04-0800-5.

ББК 81.2УКР-9

ISBN 978-966-04-0800-5

© О. Н. Хорошковська, Г. І. Охота, 2002;
2010 (доопрацьоване)
© Видавництво «Освіта», 2002; 2010
(доопрацьоване)
© Видавництво «Освіта», художнє оформ-
лення, 2002; 2010 (зі змінами)

Володимир Забаштанський

МОВИ НЕМА БЕЗ НАРОДУ

Як нема без зірок небозводу,
Як блакиті без сонця нема,
Так і мови нема без народу,
І народу без мови нема.

Андрій Німенко

СОНЯЧНИЙ ДІМ

Привітний і світлий наш сонячний дім.
Як радісно й весело жити у нім.
Тут мамина пісня і усмішка тата,
В любові й добрі тут зростають малята.
Дзвінка наша пісня до сонечка лине:
«Мій сонячний дім — це моя Україна».

Що названо «сонячним домом»? Хто живе в ньому?

мо́ва — язык
мо́влю — говорю

казáти — говорить
ось — вот

Я $\begin{cases} \text{мо́влю} \\ \text{кажу́} \\ \text{скажу́} \end{cases}$ свобо́да, во́ля!

Я — Катруся.

Ось ромáшка. Ось воло́шка. Ось колосóк.

ро \searrow
ко \swarrow са́

коло $\begin{cases} \text{с} \\ \text{б} \end{cases}$ $\begin{cases} \text{о́к} \end{cases}$

боро $\begin{cases} \text{да́} \\ \text{на́} \end{cases}$

моло $\begin{cases} \text{ко́} \\ \text{то́к} \end{cases}$

воро́ $\begin{cases} \text{на} \\ \text{та} \end{cases}$

классная работа — клáсна робота

Розкажи українською мовою, хто тут, що робить.

Слухай, повторюй за вчителем.

Іван Складаний

СОНЯШНИК ЗА ТИНОМ

Намалюю маму,
Намалюю тата.
Оце — наш садочок,
А це — наша хата.
Біля хати — квіти:
Мальви та жоржини,
Ніби сонце сходить —
Соняшник за тином.

Що намалював хлопчик? Кому він показує малюнок?

чай
чашка
булочка

чайка
ручка
часто

чому?
у чо́му?
чому́сь

почему? — чому́?

почему-то — чому́сь

Уч [=.] йдуть до _____. Уч [=.] вча́ться у шко [=.]

Ось школя́р, або _____.
А то — школя́рка,
або _____.

Ось школя [=.]
Вон [=.] йдуть,
розмовляють.

НАША ШКОЛА

Ось наша школа. Вона новá, простóра.
Я люблю свою школу.

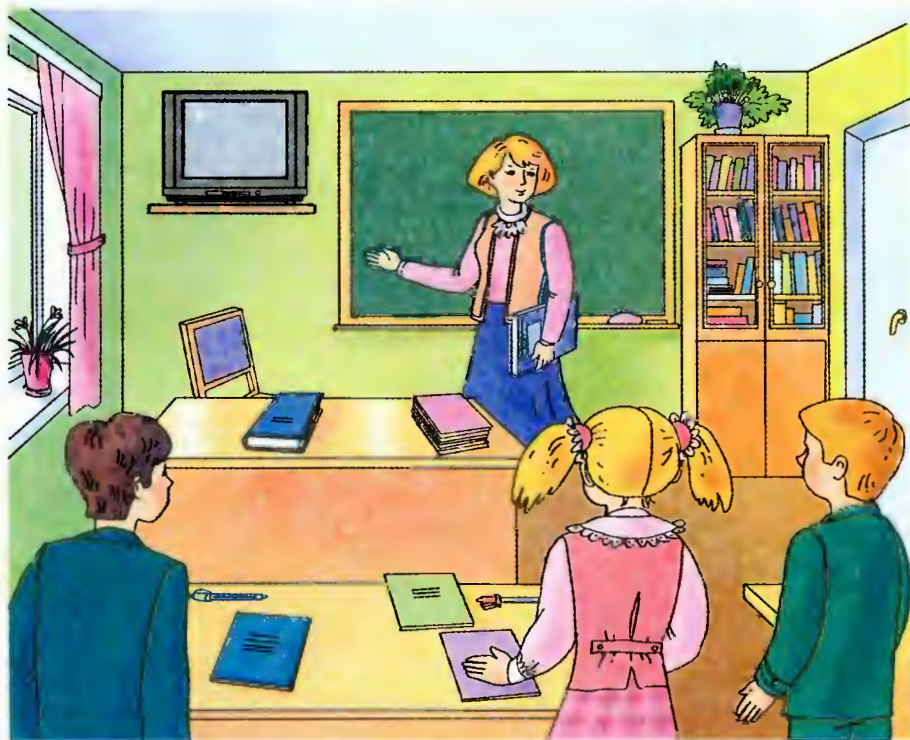
Розкажи про свою школу.

Я $\left\{ \begin{array}{l} \text{навчаюсь у} _____. \\ \text{вчу} ________. \\ \text{вчусь} _____. \end{array} \right.$

Озвуч малюнок.

? Що є у класі? Хто тут є?

НАШ КЛАС

Ось наш клас. Він великий, світлий. На вікнах квіти. Тут дошка, парти. На партах зошити й підручники. У кутку шафа з книжками.

Вчителька дає нам знання, вчить бути чемними, вихованими. У нашому класі завжди чисто, затишно. Ми дуже любимо свій клас.

Розкажи про свій клас.

класс — клас

доска — дошка

Хто що робить?

дверь — двé[=.]

шкаф — ша́фа

учат — вчать

слушают — слухають

Хто що робить?

НА УРОЦІ

Йде урок української мови. Ми слухаємо українські вірші, казки, вчимося вимовляти слова й відповідати українською мовою. А ще ми співаємо пісеньки й розуміємо дитячі ігри.

Пригадайте українську пісеньку й заспівайте її.

Послухайте і розучіть гру.

ЛАСТІВКА

(Народна дитяча гра)

Усі, хто грається, стають у два ряди обличчям одне до одного.

Хтось один лишається між рядами, підходить до когось із ряду («ластівка»), кладе руку на плече, питає:

— Ластівко, ластівко, утечеш?

— Утечу!

— Хліба напечеш?

— Напечу!

— Сама поїси?

— Поїм!

— Мені не даси?

— Не дам!

Ластівка тікає, бігає навколо тих, хто в рядах. Той, хто питав,— ловить.

6 На перерві

Хто що робить?

Що яке? Чого скільки?

товста, а

... .

багато, а

... .

нівро́ку — нічого себе
встига́ти — успевать
зно́ву тре́ба — опять надо
мча́ти — быстро бежать

Послухай вірш і скажи, чи так це.

Анатолій Костецький

* * *

Юра твердить, що перерва —
Втричі більша від уроку,
Бо встига Юрко за неї
Купу справ зробить, нівроку.

За перерву Юра встиг
Насмішити в класі всіх...
В двір помчав, аж тут — дзвінок:
Знову треба на урок.

Озвуч малюнки.

горóд — огород
 го́лосно — громко
 вго́лос — вслух
 на́голос — ударение
 як — как

Горóд, горо́х, я́года, го́лосно, на́голос.

ДАВАЙТЕ ЗНАЙОМИТИСЬ!

— Я — Катруся. Моя по́друга — Оксанка.
 — А я — Ганну́ся.

А як звуть тебе? Назви імена своїх друзів.

Склади три речення і запиши їх.

Я маю друга $\left\langle \begin{array}{c} \text{старш} \\ \text{хоробр} \\ \text{добр} \end{array} \right\rangle$ ого.

Слухай, повторюй за вчителем.

Грицько Бойко

Гуси, гуси, гусенята!
Гусенят багато в Гната.
— Гей! Гиля! — Гнатко гука
Й відганяє гусака.

Скоромовка

Град городом прошумів,
Гарбузи геть чисто збив.
Гримнув грім, і знову град —
Лопотить на виноград.
Я гукаю: «Годі! Годі!
Вам гриміти на городі!»

дякую

будь ласка

космонавт
автобус
сказав
упав
дав

штовха́ти — толкати
проба́ч — извини
будь ла́ска — пожалуйста
запро́шувати — приглашать
пригоща́ти — угощать

Розглянь малюнок. Розкажи, що трапилося.

Прочитай, скажи, що відповіла Сашкові Таня.

Сашко штовхну́в Таню. впала.Сашко подав , сказав:

— Таню, пробач, будь ласка.

подал — подав

сказал — сказав

ЗАХОДЬ, БУДЬ ЛАСКА

Боря та Юрко запрошують:

— Оксанко, заходь, будь ласка.

— Дякую, — каже Оксанка.

Озвуч малюнки.

подарил — подарував

щ о? [—•]

що — что
щось — что-то
щоб — чтобы
щодня — ежедневно

Що діти роблять щодня?

счастье — щастя

щека — щока

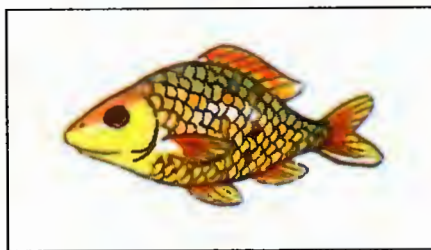

Слухай, повторюй за вчителем.
Вивчи вірш напам'ять.

Борщик
У горщику,
Щавель
У борщику.
А до борщу
Ще й по лящу.

Ось щука.

А ось — лящ.

	д	о	щ
	к	у	щ
	л	я	?
б	о	р	?
п	л	а	щ

к к л л б к
к к л л с т к
м м л л к

дождь — дощ

куст — куш

Брати Грімм

ГОРЩИК КАШІ

(Казка)

Жила собі дівчинка. Пішла вона в ліс по ягоди і зустріла там стареньку бабусю.

— Добрий день, дівчинко! — промовила бабуся. — Дай мені ягід, будь ласка.

— На, бабусю, — сказала дівчинка.

Поїла бабуся ягід та й каже:

— Ти мені ягід дала, а я тобі теж щось подарую. Ось тобі горщик. Варто тобі тільки сказати:

— Раз, два, три, горщику, вари! — і він почне варити смачну, солодку кашу. А скажеш йому:

— Раз, два, три, більше не вари! — і він перестане варити.

— Спасибі, бабусю, — сказала дівчинка, взяла горщик і пішла додому, до мами.

Зраділа мати цьому горщику. Та й як не радіти! Без клопоту завжди на обід смачна солодка каша готова.

Одного разу пішла дівчинка на вулицю гратися з подружками, а мати поставила горщик на стіл і каже:

— Раз, два, три, горщику, вари!

Він і почав варити. Багато каші наварив. Мати пообідала. А горщик все варить та варить кашу. Як його зупинити? Мати забула чарівні слова.

Добре, що дівчинка недалеко від дому була. Побачила вона, що на вулиці каша, і швидко побігла додому. Відчинила двері й крикнула:

— Раз, два, три, більше не вари! — І горщик перестав варити кашу.

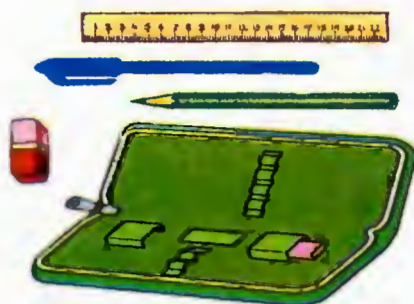

Розкажи казку за малюнками.

Що це?

Для чого ручка?
Ручка для того, щоб ...

Для чого

?

Що роблять

?

Для чого

?

Що роблять

?

Для чого

?

Що роблять

?

У кого що?

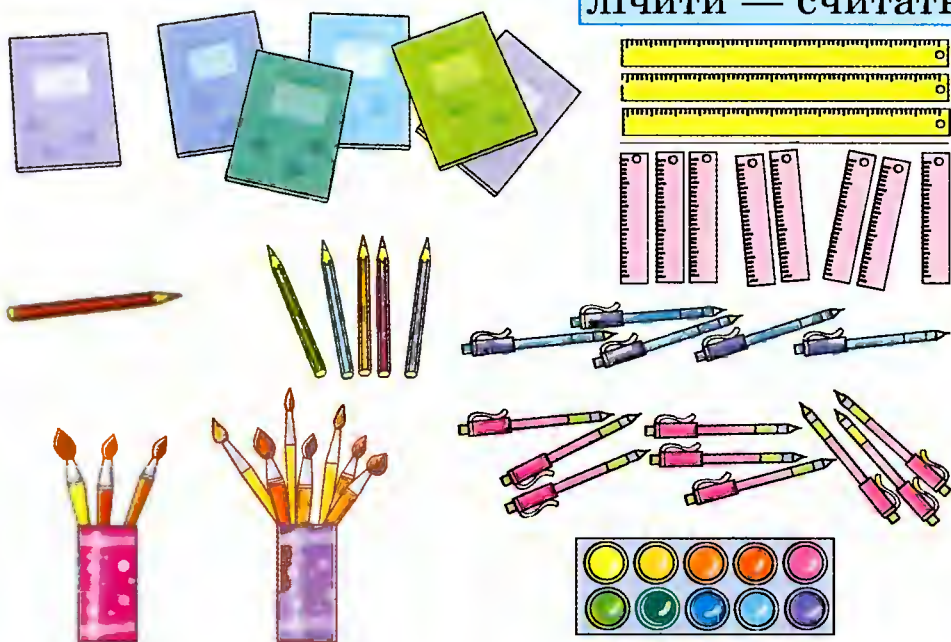
для чего? — для чого?

чтобы — щоб

Полічи, чого скільки.

лічі́ти — счита́ть

Озвуч малюнок.

расскажи — розкажі́

послушай — послу́хай

Слухай, повторюй за вчителем.

Грицько Бойко

* * *

Зацінькали синиці —
Цікаві витівниці:
— Це горобці в альтанці
Танцюють вранці танці.

Що це? Чого скільки?

Загадка

У коробці спочивають
Спритні хлопці-молодці.
Убрання барвисте мають
І загострені кінці.
На папері слід лишають,
А зовуться

Слухай, повторюй за вчителем. Вимовляй [ц':а].

Андрій М'ястківський

КИЦЯ ПРОКИДАЄТЬСЯ

Киця прокидається,
Лапками вмивається.
Квітка прокидається,

Росами вмивається.
Ну, а ми з сестричкою
Вмиємось водичкою.

Слухай, повторюй за вчителем. Вивчи вірш напам'ять.

У травиці-муравиці
Прилягла спочити киця.
Буду тихо я ходити,
Щоб її не розбудити.
Насварюсь на півня: «Цить!
У травиці киця спить».

Розглянь малюнок. Разом із товаришем розіграйте сценку.

Прочитай.

Юрко та Оксанка малюють. Юрко
намалював , а Оксанка — .

[к] — [ц']

[г] — [з']

урок — на уроц[•]

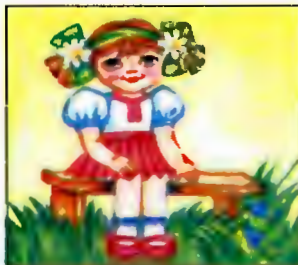
дорога — на дороз[•]

Що в чому?

Хто на чому?

Моя бабуся ...
Вона ... в ...

Моя мама ...
Вона ... в ...

Розглянь малюнки. Розкажи.

Слухай. Знаходь малюнок.

ХИТРИЙ ПІВЕНЬ

(Українська народна казка)

Півень, тріпочучи крильми, злетів на тин і почав голосно кукурікати. З сусіднього лісочка підкралася лисичка.

— День добрий! — гукнула вона.— Почула, як ти гарно кукурікаєш. Чудовий у тебе голос. Тільки не знаю, чи вмієш ти так співати, як співав твій батько.

— А як же співав мій батько?

— Він на одній нозі стрибав по плоту і, заплющивши одне око, так гарно кукурікав, що й ну...

— І я зможу! — сказав півень, випрямився, заплющив око і почав кукурікати.

— А чи зможеш ти стояти на одній нозі і, заплющивши очі, співати?

— Зможу! — крикнув півень.

Та тільки заплющив він очі, як лисиця підскочила і схопила його.

Понесла лисиця його в ліс і хотіла вже з'їсти, а півень і каже:

— Твоя мати не так робила!

— А як же вона робила?— спитала лисиця.

— Схопивши півня, вона, перш ніж з'їсти його, мала звичку співати.

— Я вся вдалася в матір! — промовила лисиця. Заплющивши очі, вона почала щось шепотіти.

Півень тільки цього й чекав: змахнув крильми, злетів і сів на дерево.

— Ось тобі й маєш, півень мене перехитрив, — облизавшись, промовила лисиця, зітхнула і голодна подалася в ліс.

Розкажи казку за малюнками.

Вимовляй:

дуб	казка	ву	} д — ка
зуб	вудка	бу	
шубка	пóдружка	ду	

по
роз
с } казала (що?)

казку
слово

Хто в (на) чому?

Озвуч малюнки.

удочка — вудочка

сказка — казка

Розглянь малюнки. Прочитай, розкажи.

— Ось твоя будка,

— Заходь, будь ласка.

— Заходь, ну заходь же!

— Ось так.

— Як гарно тут!

— Пригощайся,

Слухай, повторюй за вчителем вірші. Вивчи один напам'ять.

Петро Мостовий

* * *

Відлітають гуси і лелеки
У краї заморські і далекі.
Осінь тиха, осінь золотáva
Вийшла, мов лисичка, на галяву.

Ліна Костенко

* * *

Де ж ти, літо, поділось?
Куди подалось?
Осінь, ось вона, осінь.
Осінь, ось вона, ось.
Осінь брами свої замикала вночі,
Погубила у небі журавлині ключі.

За Василем Сухомлинським

ЯК ПОЧИНАЄТЬСЯ ОСІНЬ?

Осінь — це старша дочка Діда Мороза. У неї коси завітчані пшеничними колосками й червоними ягідками калини. Ходить Осінь

лісами, лугами, берегами. Де зітхне, там холодом вієне.

Бояться Осені пташки. Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться. А журавлі піднімаються високо в небо й сумно курличуть.

Любить Осінь заходити в садки. Доторкнеться до дерева — листя жовтіє.

Сьогодні теплий, сонячний день. Низько стоїть сонце — світить, але не дуже гріє. Сіла Осінь на лузі під стогом сіна, розплітає косу, гріється. Співає пісню про срібні павутинки.

Розкажи про Осінь за малюнком.

Пригадай, які ти знаєш вірші, загадки про осінь.

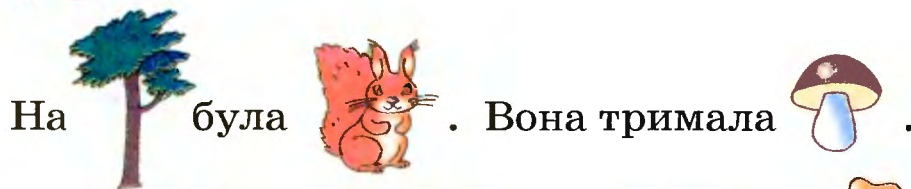
Розглянь малюнки. Розкажи.

Про що розповіла Ганнуся?

Прочитай, додаючи слова — назви малюнків.

Анатолій Камінчук

* * *

У рудої білочки
Дуже гарні діточки.
Одне, як мізінчик,
Сіло на ослінчик.
Друге, як грибóчок,
Сіло на горбóчок.
А третє, як мишка,
Ухопило книжку.
Сторінкі гортає,
Казочку читає.

Загадка

Стоїть при дорóзі
На одній нозі.
І шапочку має,
Та нікого не вітає.

ф́арба — краса́ка
 ра́зом — вме́сте
 пора́да — сове́т
 ма́люнок — рисуно́к
 ко́ло — возле́

Продовж речення за малюнками.

Коло фарб . Коло стола .
 На лялька. На   .

Бабуся подарувала Сашкові фарби. Порадь йому, якими фарбами розфарбувати малюнок.

Василь Григоренко

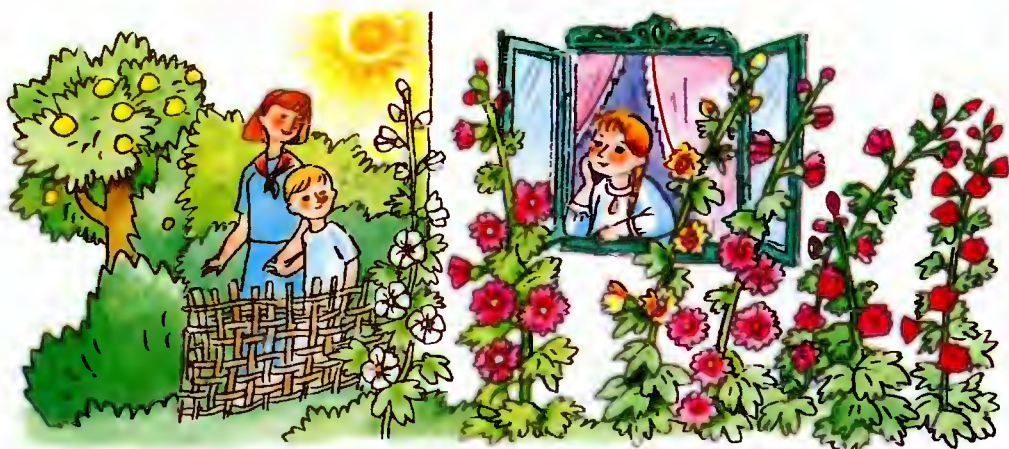
МАЛЬВИ

Біля нашої хати ростуть мальви. Мама розповідала, що ще бабуня її бабусі посіяла їх.

Високі мальви гордо визирають з-за тину. А кольори їхніх квіток,— мов витканий різнобарвний килим: червоні, рожеві, жовтуваті, білі.

Люди, що йдуть мимо, завше усміхаються, дивлячись на наші квіти; похмурі обличчя їх розпогоджуються.

Милі мальви, як я вас люблю!

1. Розглянь малюнок. Чи знаєш ти ці квіти?
2. Як описані мальви у тексті? Назви їх кольори.
3. Як люди ставляться до мальв?
4. Які квіти любиш ти?

Послухайте і розіграйте в ролях.

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

(Українська народна пісня)

Ходить гарбуз по городу
Питається свого роду:
— Ой чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?

Обізвалась жовта диня,
Гарбузова господиня:
— Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвались огірочки,—
Гарбузові сини й дочки:
— Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвалась бараболя,
А за нею і квасоля:
— Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвались буряки,
Гарбузові свояки:
— Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвалась морковиця,
Гарбузова сестриця:
— Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізвався старий біб:
— Я піддержав увесь рід.
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

— Ой, гарбузе ти перістий,
Із чим тебе будем їсти?
— Миска пшона, шматок сала —
Ось до мене вся й приправа!

Прочитай і доповни речення.

У нашому саду ростуть ... , ... , ... ,

На яблунях багато яблук. Яблука ... , ... ,
... , А ось солодка жовта груша. Вона
смачна́.

? Що? Який? Яка? Яке?

растут — ростуть

яблоко — яблуко

Яка багата ... !
Вона подарувала людям

Що де?

Слухай, повторюй за вчителем. Вивчи вірш напам'ять.

Дмитро Онкович

ЯБЛУКО

Налите сонцем, налите соком,
З гілки зірвалось, впало звисо́ка.
— Боляче, певно?
— То вам здається,—
Лежить рум'яне в траві
Й сміється.

знання
взуття
плаття
плавання

чита
навча
завда
малюва

ня

ЛЮ — ЛЮ

ШЬЮ — ШИЮ

Прочитай і доповни речення.

Я поллю ... Я наллю ... Я доллю ...

Урок малювання.

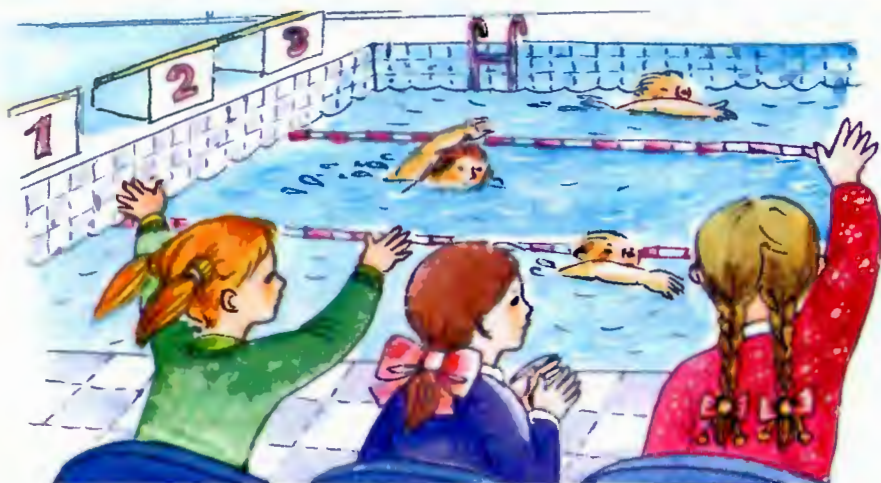

Урок ...

змагання — соревнование
потрапити — попасть

жарт — шутка
гукати — звать

ЗМАГАННЯ З ПЛАВАННЯ

Гарно плавав Сашко́.

Оксанка гукала:

— Сашко́, Сашко́! Доганяй!

— Ура-а-а! Сашко́ перем[.]г!

Послухай і скажи, з кого жартує автор.

Грицько Бойко

ПЛАВАТИ ХОЧУ

(Жарт)

— Мамо! На річку піду!

— Ой не ходи, бо потрапиш в біду!

— Плавати хочу! — синок у одвіт.

— Плавать? Болить же у тебе живіт!

— Що ти! Живіт не болітиме нині:

Плавати буду я тільки на спині.

Російською: Українською:

[?]

[?]

Ира

Іра

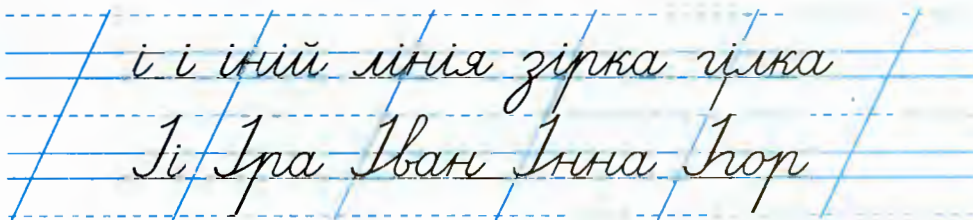
линия

лінія

Інна, Марія, Італія, Індія, лілія.

Ліс, річка, літо, осінь, іній, сіно, квітка.

Дім, стіна, стіл, вікно, кімна́та, хліб, сіль.

Літо — літній, осінь — осінній.

віночок і стрічка

цвіт яблуні

пролісок

Загадка

Тік-так! Тік-так!

А з місця — ніяк!

біля — возле
скля́нка — стакан

СМАЧНОГО!

Ось кімна́та. Тут обідній стіл. На столі хліб, сіль, сік.

Іра й Іванко сідають за стіл. Біля кожного — тарілка, ложка, склянка. У тарілках суп.

Загадка

В полі ріс я, колосився,
На стеблині уродився.
А тепер мене ви ріжете
Й на здоров'я смачно їжте.

Російською: Українською:

[?]

сын
сыр
рыба

[?]

син
сир
риба

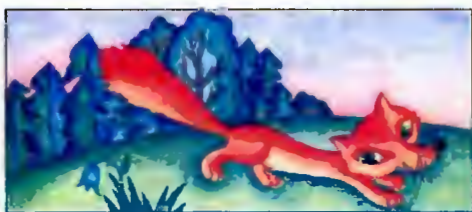
ді — ди
ті — ти

лі — ли
ні — ни

зі — зи
сі — си

ці — ци
рі — ри

Диня, лижа, син, рись, рибалка, риболовля.
Будинок, млин, суніця, полуниця, дивак.
Вишня, слива, лимони, липа, малина, зима.

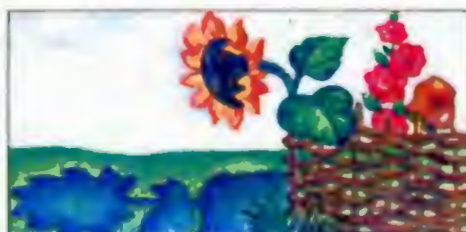
ліс — лис

кіт — кит

дім — дим

тінь — тин

Послухай. Прочитай.

За Іваном Сенченком

ВИМОК, ВИКИС, ВИЛІЗ, ВИСОХ...

Підійшли до річки Білочка й Борсук. Там колода лежить. Білочка швиденько плиг-стриб по колоді — і вже на тому боці. А Борсук ішов важко, повільно. Посковзнувся і впав у воду!

Вимок, викис, виліз, висох...

Ступив на колоду та й знову — бух у воду!

Білочка каже:

— Ну хіба ж так можна! Треба легесенько йти. Бачиш, як?

— Та бачу! — відказав Борсук.

Ступив на колоду та й знову — бух у воду!

Яким був Борсук, а якою — Білочка?

Прочитай. Спиши.

1. У Марійки в акваріумі живуть золоті рибки.
2. На городі вирости жовті дині.
3. Визимку ми любимо кататися на лижах.

л	і	с	л	и	с
д	і	д	л	и	н
д	і	м	д	и	м
л	і	то	л	и	па

місто — город
будінок — дом
тройнди — розы
жоржіни — георгины

1. Розглянь малюнок. Які магазини є на цій вулиці?
2. Що можна купити в магазині «Овочі, фрукти», а що — в магазині «Школяр»?
3. Прочитай. Розкажи про вулицю, на якій ти живеш.

НАША ВУЛИЦЯ

Я живу на вулиці Волинській. Вона розташована біля площі Космонавтів. На нашій вулиці нові будинки. Біля них ростуть квіти — тройнди, айстри, жоржини.

У будинках просторі, світлі квартири.
У кожній — дві або три кімнати. У кімнатах
багато сонця.

улиця — вулиця

площадь — площа

Озвуч малюнки.

У Іванка й Галинки були золоті рибки.
Вони жили в акваріумі. Іванко любив
дивитись, як плавають рибки.

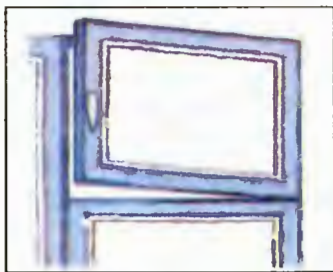

дива́н
лі́жко
крі́сло
стіл
сті́льці

за́ти́шно — уютно
зру́чний — удобный
віта́льна — гостиная
підло́га — пол

карті́на

кваті́рка

кі́лим

[г]

[з']

[і]

[о]

підло́га — на підло́зі
доро́га — на доро́зі

стіл — на столі
кі́нь — на коні

Що на чому?

На столі

На вікні

На килимі

комната — кімна́та

стол — сті́л

Розглянь малюнки. Назви одним словом.

НОВА КВАРТИРА

— Надійко, я чула, що ви перебралися в нову квартиру.

— Так.

— Розкажи, яка вона.

— У нас затишна і зручна квартира. У ній три кімнати: вітальня, спальня і моя кімната. У квартиру ми купили нові ...

Розкажи, яка у вас квартира.

Скажи за зразком.

У чашці молоко.

У (тарілка) ...

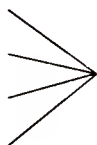
У (склянка) ...

У (пляшка) ...

Вимов правильно. Спиши в рядок.

таріл
лож
склян
пляш

кї

на
у

таріл
лож
склян
пляш

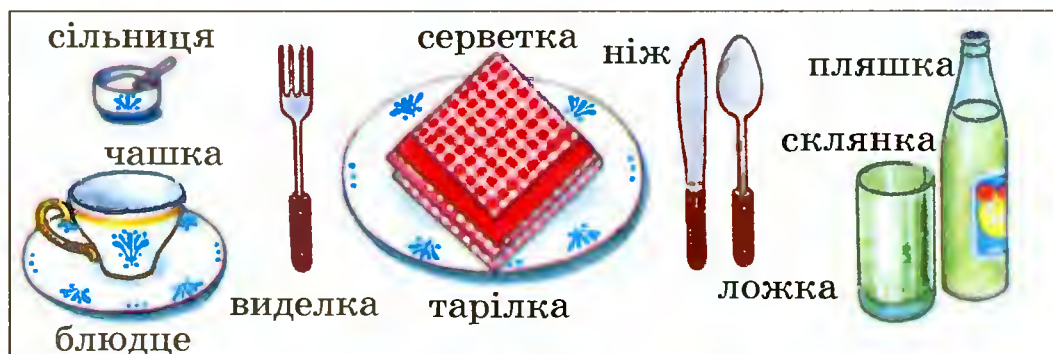

ці

Хто що робить?

ДРУЖНА РОДИНА

Обід. Іринка поставила на стіл тарілки, поклала лóжки, хліб, ніж. Мама налила в тарілки борщу. Тато нарізав хліба. Родина сіла обідати.

Хто за столом? Що на столі? Що робить родина?

посуда — пóсуд

обед — обід

Російською:

[?]

экран

Эй! Эх!

Українською:

[?]

екран

Ей! Ех!

Е е екран поет електрик

е — лектрик
кран
кскурсія

е — кскаватор
скалатор
леватор

Крейда, щоденник, речення, лелека.
День, небо, земля, вечір, степ, тёмно.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Платон Воронько

* * *

— Оленко, маленька,
Чому ти раденька?
— Бо в мене весела рідня.
— Чому в тебе очі
Такі голубенькі?
— На небо дивлюся щодня...

Які слова розсипав Незнайко?

гай — ро́ща
приго́да — при́ключе́ние
яр, яро́к — овраг, овраже́к
руда́ — ры́жая
схова́ти — спря́тать
пру́дкий — бы́стрый
тіка́ти — убега́ть
переляка́ти — испуга́ть

Послухай. Прочитай.

ЗАЙЧИКУ, ЗАЙЧИКУ

(З народного)

- Зайчику, зайчику, де ти бував?
- У темному гаю.
- Розкажи, розкажи пригоду свою.
- Вовчика сірого я в ярк загнав, лисоньку рудую у мішок сховав.
- Де сховав? Де сховав?
- У драному мішку.
- Покажи, покажи спійманку таку.
- Лисонька рудая, хитра та прудка, дірочку прогризла, вилізла з мішка. А коли вона тікала, то мене перелякала. Он як!

Яким був зайчик: хоробрим, боязким, хвалькуватим?

Розіграйте в ролях: один запитує, інший відповідає.

Емма й Іванко на екскурсії. Екскурсовод розповідав про минулі часи. Дітям було цікаво.

Російською:

[??]

= . - .

Е в а

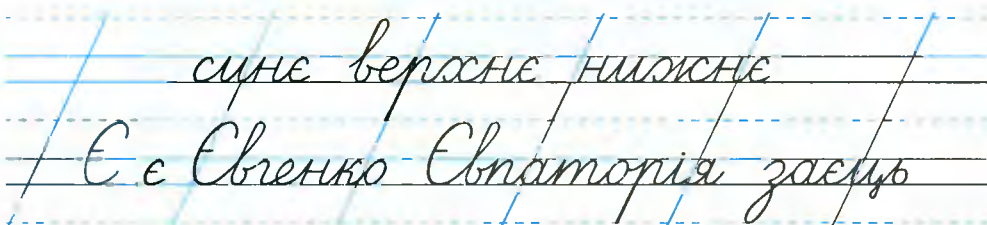
Українською:

[??]

= . - .

Є в а

синее — синє
 верхнее — верхнє
 нижнее — нижнє

червоне — синє

зимове — осіннє

весняне — літнє

класне — домашнє

Вечірнє сонце, раннє літо, пізнє тепло.

ЄВГЕНКО

Євгенко — маленький хлопчик. Він любить яскраве літнє сонечко і синє небо. Щоранку Євгенко ходить у дитячий садок. Там він грається, малює, співає. Увечері Євгенко разом з мамою або татом повертається додому.

Доповни запитання словами з тексту. Дай відповіді на них.

Хто такий Євгенко? Що він ... ? Куди ... ?
 Коли ... ?

домашнее — домашнє

позднее — пізнє

дба́ти — заботи́ться
гойда́тись — кача́ться
гі́лка — ветка
обізва́тись — откликну́ться

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Марія Чепурна

ХОДИТЬ ОСІНЬ ГАЄМ

Ходить осінь гаєм
Та звірят питає:
— Що ви поробляєте,
Як про зиму дбаєте?
Загойдалась гілка,
Обізвалась білка:
— Я збираю шишки,
І гриби, й горішки.

Що високе, а що низьке?
Хто великий, а хто малий?

1. Влітку небо синє, а взимку — сіре.
2. Світить, та не гріє сонце золоте.
3. Літнє тепло́ і взимку єниться.

е < кран
кзамен

є < впаторія
реван

Є < вропа
гипет

Єва малює. Емма читає. Євгенко майструє.

шв́идше — быстрее
ру́хатися — двигаться
пові́льно — медленно

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Григорій Вієру

* * *

— Небо, небо, чуєш?
Що ти подаруєш?
Що ти подаруєш, чисте небо?
— Доц, сніжинки й сонце, —
Відказало небо. —
Тільки швидше підростай
І в ракеті прилітай,
Зорі ждуть на тебе.

Спиши перших три рядки.

Хто (що) рухається швидко?
А хто (що) — повільно?

ШЕВЧИК

(Народна дитяча гра)

Діти стають у коло і співають. У центрі кола хлопчик імітує рухи шевчика.

— А чи бачив ти, як шевчик шкіру у воді мочить?

— Ось так, братику, так, так шкіру у воді мочить.

— А чи бачив ти, як шевчик шкіру натягає?

— Ось так, братику, так, так шкіру натягає.

— А чи бачив ти, як шевчик черевички шиє?

— Ось так, братику, так, так черевички шиє.

— А чи бачив ти, як шевчик гвіздкі забиває?

— Ось так, братику, так, так гвіздки забиває.

— А чи бачив ти, як шевчик у свято танцює?

— Ось так, братику, так, так у свято танцює.

Тарас Шевченко

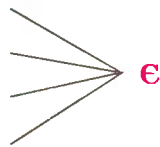
... Дивлюсь — аж світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.

бер
ід
нес
каж

Пишемо: **ся**

вста
відчиня
застеля
сніда

Вимовляємо: [с':а]

умиває**ся**
одягає**ся**

умиває[с':а]
одягає[с':а]

Пишемо: **ться**

Вимовляємо: [ц':а]

умиває**ться**
одягає**ться**

умиває[ц':а]
одягає[ц':а]

Ти вранці встаєш, застеляєш ліжко, робиш зарядку, умиваєшся, одягаєшся, снідаєш, прощаєшся з мамою і йдеш до школи.

Перекажи текст від свого імені.

Загадка

Біла грядка — чорні зернятка.
Посіяла по порядку — та й маю загадку.

вранці — утром

Розкажи за малюнками, що робить хлопчик.
Розповідай так:

Хлопчик уранці встає,

У школі він

Лікар

Пекар

За Василем Сухомлинським

МОЯ МАМА ПАХНЕ ХЛІБОМ

Якось Толя запитав Миколку:

— Де працює твоя мама?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Миколка.— Вона ж так пахне ліками. Моя мама — лікар. Захворіє людина — мама вилікує. Без лікаря люди не могли б жити. А твоя мама де працює?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Толя.— Вона ж так пахне хлібом. Моя мама — пекар. Вона годує людей. Без хліба не міг би ніхто жити.

— І лікар? — здивувався Миколка.

— І лікар не міг би,— з гордістю сказав Толя.

1. Розіграйте в ролях розмову хлопчиків.
2. Ким працюють твої батьки?
3. А про яку професію мрієш ти?

Доповни речення.

Кухар Швачка Художник

Прочитай. Зміни слова за зразком. Спиши.

малювати — малюємо (що?) сонце

шити — ... (що?) ...

мити — ... (що?) ...

зустрічати — ... (кого?) ...

слухати — ... (що?) ...

вивчати — ... (що?) ...

Смішинка-веселінка

— Миколко, дай мені, будь ласка, свою ручку.

— А чому ти не хочеш писати своєю?

— Вона робить багато помилок.

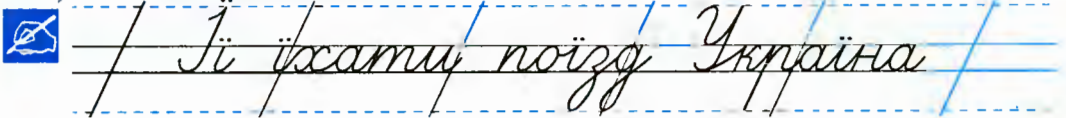
Загадка

Не кущ, а з листочками,
не сорочка, а зшита,
не людина, а навчає.

?		??
-.-.=		-.-.=.
герой	—	герої
-.-.=		-.-.=.
гай	—	гаї

ї	<	хали		мо	>	ї
	<	демо		тво	>	
	<	дуть		сво	>	

Україна, український, Київ, київський,
поїзд, країна, Ізмаїл.

по	>	їхав		до з		Києва
за						
ви						
при						

Вимовляй правильно:

урок	<	російськ	>	ої мови
	<	українськ		

Прочитай і спиши.

Тамара Коломієць

Їде, їде, їжачок,
Їжачок-лісовичок.
Їде, їде до змії,
Проганятиме її.

ПОЇЗД ДРУЖБИ

Швидко мчить поїзд дружби. У ньому їдуть школярі з різних країн. Вони їдуть у столицю України — Київ.

Діти побувають у музеї Т. Г. Шевченка, підуть до обеліска Вічної Слави, побачать чудові київські парки.

1. Хто їде в поїзді дружби? Звідки?
2. Куди вони їдуть?
3. Що діти побачать у Києві?
4. Розкажи про своє місто (село).

Прочитай. Утвори сполучення слів. Запиши.

дружби	цікавої
пісні	великої
країни	вірної
подорожі	веселої

їжа — еда
 їсти — кушать
 їдальня — столовая
 смачно — вкусно
 Смачного! — Приятного аппетита!

У ШКІЛЬНІЙ ЇДАЛЬНІ

Настала велика перерва. Учні прийшли обідати.

У шкільній їдальні чисто, затишно. На столах уже стоять , , лежать .

Кухар Марія Андріївна запрошує:

— Їжте, любі мої. Смачного вам!

Діти обідають, дякують Марії Андріївні.

Жарт

Якось нашому Степану
 Кіт Васько стеріг сметану.
 А коли настав обід,
 Від сметани зник і слід.

друзья — друзі

товарищи — товариші

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

У Оксанки день народження. Друзі прийшли привітати її. Вони подарували їй фарби і великий альбом. Оксанка пригостила друзів (чим?)...

Продовж текст. Запиши перших три речення.

??

= . - -

л ё н

??

= . - -

л ь о н

??

= . - - -

ё р ш

??

= . - - -

й о р ж

Йосип

йод

його

йому

льотчик

у нього

сьомий

цього

СЬОГОДНІ Й ЗАВТРА

— Сьогодні пограюсь, а завтра зроблю,— сказав ледачий.

— Сьогодні зроблю, а завтра пограюсь,— сказав працьовитий.

Як називають того, хто любить працювати?
А того, хто лінується?

ледáчий — ленивый

дóвгий — длинный

Розкажи за малюнками, що треба зробити сьогодні, а що можна зробити завтра.

Що якого кольору?

Загадки

Довгі палички кругленькі —
Сині, жовті, червоненькі,
На папері походили,
Кольорі свої лишили.
Звуться палички оці —
Кольорові ...

* * *

Хвалить його кожен,
Любить його кожен.
І дня ми прожити
Без нього не можем.

его — його

сегодня — сьогодні

Склади і запиши речення.

Вирізають
Йдуть
Вчиться

до
із
у

синього
другому
сусіднього

села.
паперу.
класі.

1. Розглянь малюнки і прочитай речення.

Це Галя Карасьова. У неї є песик Дружок.
Цього хлопчика звати Йосип Журавльов.
У нього є менший брат Льоня.
А це Люда Корольова. У неї є рибки.

2. Хто на якому малюнку? Розповідай так:

На першому малюнку і
На другому малюнку і
На третьому

3. Назви речення-підписи до кожного малюнка.
Відповідай так:

До першого малюнка підписом є речення ...

Зверни увагу, як змінюються слова. Запиши.

Я — мене́, у мене́, до мене́;
ти — тебе́, у тебе́, до тебе́;

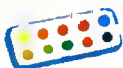
він — у ньо́го, до ньо́го, біля ньо́го;
вона — у не́ї, до не́ї, з не́ю.

Прочитай і запиши, що в кого є.

у (ти), а

у (я).

біля (він), а

у (вона).

Смішинка-веселинка

— Як тебе звати? — запітує дідусь на вулиці мале́нького хло́пчика.

— Я не знаю, — відповідає хло́пчик.

— А як зве тебе мама, коли спече пиріг?

— Вона не зве мене, я сам прибігаю.

Хто великий, а хто — малий?

дзвінкий
дзвоніти
дзвеніть

джміль
бджола́
джерело́

Дзвóник клі́че
нас до школи,
а дзвіно́чки
клі́чуть в поле.

дзвóник

дзвіно́чки

кукурудза

дзі́га

стежінка — тропинка

джерело́ — родник

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Світла стелиться стежінка,
Дзюркотіть джерельце дзвінко:
— Я біжу, я біжу!
Срібне дзеркальце держу,
Щоб дивились в нього друзі,
Синьоока квітка в лузі.

бегу — біжу

зеркало — дзеркало

кóник — кузнечик
пелюстíнка — лепесточек
вiдшукáти — отыскать

Тамара Коломієць

ЗАДЗВОНИВ СИНЕ́НЬКИЙ ДЗВОНИК

Задзвонив сине́нький дзвоник
На стеблі.
Поскакав зелений коник
По землі.
Розправляв малі крилята,
Наче птах.
Він казкі́ поніс малятам
По світах.
Копитами по стежинах
Дзві́нко бив
І казкі́ по всіх долинах
Розгубив.
Тож на кожній пелюстинці
Між квіток,
Мов у шапці-невидимці,
Сто казок.
Той, хто піде, не вбої́ться,
По росі,
Відшукає у травиці
Їх усі.

Спиши перших чотири рядки вірша.

Загадка

Білі зуби маю, та усі ховаю,
Довгі коси маю, та не заплітаю.

1. Прочитай. Правильно вимовляй звук [дж].

їздити — їжджу

ходити — ходжу

сидіти — сиджу

будити — буджу

водити — воджу

садити — саджу

2. Склади речення з цими словами.

3. Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

ДЗЕНЬ-ДЗЕЛЕНЬ

Хто це ходить по росі
 День у день, день у день?
 Срібний дзвоник у руці
 Дзень-дзелень, дзень-дзелень!

Розглянь малюнки. Склади розповідь, використовуючи подані під малюнками речення.

— О, ти дуже схожий на мене! Давай познайомимось?

— Де ж ти? — здивувався песик.

здивувáтися — удивитьсá
 використóвувати — использовáть

Загадки

Наче птиця, крила має,
Все літає та співає:
— Я медок вам ношу,
Не чіпайте, бо вкушу.

* * *

Вірно людям я служу,
Їм дерева стережу.
Дзьоб міцний і гострий маю,
Ним комашок добуваю.

* * *

На городі молода
Пишні коси розплела,
У зеленії хустинки
Золоті хова зернинки.

* * *

На тонких бринять стеблинках
Між травинок і листочків,
Сині-сині, звуться дзвінко
Лісові квітки —

га́ва — ворона
 га́нок — крыльцо
 а́грус — крыжовник
 ге́дзь — овод
 гу́дзик — пуговица
 гу́ля — шишка
 гра́ти — решётка
 гру́нт — почва

Варвара Гринько

БУКВА Г

Буква «ге» така ж, як «ге»,
 Придивляйся-но, синочку.
 Тільки ходить буква «ге»
 Дуже гордо, з козирочком.

Г г га́ва га́нок гру́нт а́грус
 гу́ля гу́дзик Петро Га́ласан

галасли́ві — шумные
га́зда́ — хозяин

лише́нь — только
на мить — на миг

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Ганна Чубач

Галасливі горді гуси
Гелготіли до Ганнусі.
Ганнусенька, хоч маленька,
Годувала їх гарненько,
Гнала прутиком легенько:
— Гел! Гел! Гел! Мої маленькі.

ПАННА ГАВА

(З народного)

Одного разу лис упіймав гусочку. Сів під дубом, обідає. І лише́нь відвернувся на мить, а га́ва, що вже давно підстерігала його, хап ту гусочку та на дуба.

Зажури́вся лис. Глянув на дерево й каже:

— Га́во, па́нночко, віддай мені гусочку!

Га́ва дуже здивува́лася, бо ще ніхто не говорив так до неї. Відкрила дзьоба та й каже:

— Га?

Гусочка впала, і лис закінчив свій обід.

Ліна Біленька

* * *

Сидить га́здинечка на га́нку
І га́зді гу́дзик пришиває.
Від га́веняти га́ва Ганка
Нахабу ге́дзя відганяє.

?

= • = •

семья

пьют

съехать

?

= • - = •

сім'я

п'ють

з'їхати

СОЛОВЬИ — СОЛОВ'І
перья — пір'я
бью — б'ю

ПОДЪЕЗД — ПІД'ІЗД
объезд — об'їзд
съел — з'їв

ЇХАЛИ МИ, ЇХАЛИ

Їхали ми, їхали,
До горбка під'їхали,
Виїхали, з'їхали,
Далі поїхали.

Їхали ми, їхали,
До ями під'їхали,
Яму об'їхали
І далі поїхали.

Скільки тут слів? Назви їх і запиши.

п їзд
з , є
ім

в їзд
б , юн
ють

Іванна Блажкевич

* * *

Пес кудлатий рано з будки,
 Обтрусившись, виліз хутко.
 Радий все оббіг подвір'я,
 Скубнув курочку за пір'я,
 А індика — хап за хвіст!
 Став індик на повен зріст:
 — Ти мене не зачіпай.
 Я король тут, пам'ятай.

1. Яким був пес? А індик?
2. Якими їх намалював художник?
3. Чи подобається тобі індик?
4. Як ти думаєш, що відповів йому пес?

Російською:

=•=

пять

вязь

голуб'ята

п'ятниця

ім'я

м'яч

Українською:

--=•=

п'ять

в'язь

в'яз

в'янути

п'ять

дев'ять

Скороговорка

Посадила м'яту мати,
Пахне м'ята коло хати.
Буду м'яту поливати,
Хай цвіте пахуча м'ята.

Хто що робить?

Скільки слів? Назви їх і запиши.

пам

в

п

,

яжу

ятак

ять

в

м

ім

,

яч

я

яз

Прочитай казку. Перекажи її.

ЧОМУ КІТ УМИВАЄТЬСЯ ПІСЛЯ СНІДАНКУ

(Литовська народна казка)

Якось залетів горобець на подвір'я і угледів під деревом кілька зернінок. Ключув одну, ключув другу. А кіт підкрівся — хап його за крильце!

— Зараз я тебе з'їм.

— Їж на здоров'я, — сказав горобець. — Але щоб твій сніданок смачнішим був, спочатку вмитися треба.

— Вмитися? — здивувався кіт.

— А хіба ти не знаєш, що всі перед їдою вмиваються?

— Знаю! — муркнув кіт, бо згадав, як щоранку хлюпочеться у воді хлопчик П'ятрас.

— Ти почекай мене, я швидко.

— Добре! — цвірінкнув горобець.

Випустив кіт горобця з пазурів. А той пурхнув собі на вершечок дерева й лукаво вниз позирає.

Умився кіт, задер голову й гукнув:

— Спускайся на землю, мені снідати час.

— Наступного разу вмивайся, коли поснідаєш! — засміявся горобець і помахав котові крильцями.

Відтоді усі коти вмиваються після сніданку.

За Галиною Бондаренко

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

До дітей у Святого Миколая ставлення особливе. Ще за свого земного життя Миколай допомагав бідним і найчастіше — дітям. Коли після смерті праведник з'явився перед очі Творця, Бог звелів йому просити будь-якого привілею для себе. Але Миколай випросив лише один — і надалі опікуватися дітьми, всіма, хто потребує його допомоги. Так переповідали люди про життя та діяння Святого Миколая.

У день свого народження — 19 грудня він кладе дітям під подушку чи в черевичок гостінчик — «миколайчик»...

Отож дітки чекають, коли Святий Миколай подарунки принесе.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Софія Майданська

* * *

Він ходить від хати до хати,
Питається мами і тата:
— Чи є у вас чéмна дитина,
Дівча́тко мале чи хлопчи́на?

Для кожного має в торбінці
Найкра́щі у світі гостінці.
А хто без кінця бешкетує,
Тим дітям лиш різки дарує.

Цього року Миколая
Я таки підстережу!
Мама хай про це не знає,
Їй нічого не скажу.

Кому який подарунок приніс Святий Миколай?

1 — один	10 — десять
2 — два	11 — одина́дцять
3 — три	12 — дванадцять
4 — чотири	13 — тринадцять
5 — п'ять	14 — чотирна́дцять
6 — шість	15 — п'ятнадцять
7 — сім	19 — дев'ятнадцять
8 — вісім	20 — двадцять
9 — дев'ять	21 — двадцять один

Що це? Скільки чого?

Розглянь малюнки. Допоможи вовку полічити зайчиків, а зайчикові розв'язати приклад.

Тамара Коломієць

Лічилка

Біжить півень
З причілка,
Нагукує лічилку:
— Раз, два — курчата,
Три, чотири — зайчата,
П'ять, шість — гусаки,
Сім, вісім — їжаки,
Дев'ять, десять — йде лисиця,
Нам — ховатисьь,
Їй — жмуріться.

Назви іграшки по порядку.

З р а з о к: Перший ... , другий ... ,
третій ... , четвертий ... , п'ятий ... ,
шостий ... , сьомий ... , восьмий ... ,
дев'ятий ... , десятий

Лічилка

Один, два, три, чотири, п'ять!
П'ятеро пташат летять!
Перше, друге, третє, п'яте...
Йду четвертого шукати.

Анатолій Костецький

* * *

На другому поверсі,
В сьомій квартирі,
В будинку
Під номером
Тридцять чотири,
На вулиці Мрій,
Що тяглась аж під небо,
Жив хлопець Сергій —
Третьокласник
і ледар...

А мріяв Сергій,
Щоб у тижні всі дні
Зробилися,
Геть як один,
вихідні...

Розкажи, де жив Сергійко. А де живеш ти?

Ліна Біленька

СКІЛЬКИ ЦУКЕРОК?

Дві цукерки у кишеньці,
Дві у мене в лівій жменьці,
Дві у праву переклав.
Скільки я цукерок мав?

Смішинка-веселинка

— Хлопчику, де мешкає Іван Петренко? —
запитав чоловік у хлопчика, що грався у дворі.

Хлопчик повів чоловіка на дев'ятий поверх
і показав на двері:

— Петренко мешкає ось тут, але його немає
вдома, бо він сидить у дворі на лавці.

Як треба було сказати хлопчику?

Ліна Біленька

НА ГОРОДІ ГАРБУЗІ

На городі гарбузи —
Хоч на виставку вези.
Жовті-жовті і рябі,
Ці мені, а ці — тобі.
Раз, два, три, чотири, п'ять —
Всіх не перерахувать.
Он і шостий, он і сьомий —
Каші вистачить удома.
Будем друзів частувати
І сусідам дарувати.

Осінні місяці: вересень, жовтень, листопад.
 Зимові місяці: грудень, січень, лютий.
 Весняні місяці: березень, квітень, травень.
 Літні місяці: червень, липень, серпень.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Степан Жупанин

СНІЖОК

По селу тепер щодніни
 Крутиться метелиця,
 Сніг лапятий на долину
 І на гори стелиться.
 — На санкії сідайте, діти! —
 Всіх зима запрошує.
 За санка́ми в'ється вітер
 Срібною поро́шею.

Галина Демченко

ДЕ ТИ, БІЛОЧКО, ЖИВЕШ?

— Де ти, білочко, живеш?

Що ти, білочко, гризеш?

— У зеленому ліску,

У дуплі, у соснячку,

Я гризу горішки

І гриби, і шишки.

— А в морози люті, злі

Ти не мерзнеш у дуплі?

— За́тишна моя хати́на,

Тепла в мене кожушина,

І мені зимові дні

Зовсім, зовсім не страшні.

1. Чи сподобався тобі цей вірш?

2. Розкажи про себе — хто ти і де живеш. Розпочинай так: «Мене звуть ... Я живу ...».

3. Вивчи вірш напам'ять.

Прочитай. Спиши.

ІНДИК

(Народна пісня)

На печі індик узува́ється,

До нього індичка озивається:

— Індиче-інде, ходім де́інде,

Бо тут зимонька —

Мерзнуть крилонька.

де́інде — где-нибудь, в другом месте

мандрі́вни́ця — путешественница
по́над ставко́м — вдоль пруда
хвилюва́тися — волноваться
навпросте́ць — напрямик
одним духом домчу́ — мигом доставлю

За Оксаною Іваненко

КАЗКА ПРО БІЛОЧКУ-МАНДРІВНИЦЮ

З кожним днем холоднішало. Маленька білочка, що заблуділася в лісі, оселілася в дуплі тремтливої осики. Але дупло було маленьке, незатишне. Часто вночі дощ мочив звірятко до кісток.

Білочка дуже сумувала. Вона розпитувала всіх, як їй переправитися на той бік ставка і знайти стару ялину, де жили її батьки.

— Я б перенесла тебе на крилах,— сказала якась пташка.— Але боюсь, що ти зловиш їх.

— Я б повів тебе понад ставком,— сказав кріт.— Але мені ніколи. Я поспішаю збудувати нове житло під землею.

— Я взагалі радив би тобі не хвилюватися,— зауважив хазяйновитий їжак.— Краще подбай про зиму.

— Я не хочу жити сама. Мені так сумно...— зітхнула білочка.

— Ну, то йди до мене,— сказав їжак.— Тільки, звичайно, роби все, що я скажу.

Вони підійшли під велике дерево, де нападало багато листя. Їжак почав качатися в

ньому, і листя понасідало йому на голки. Це була кумедна картина. Білочка розсміялася.

— Що ж тут смішного? — закричав їжак. — Наколую і ти листя!

Та білочка як не качалася, листя до неї не приставало. Їжак розсердився і прогнав її.

Що ж було робити білочці? Довелося їй трохи заpastися хоч чим-небудь на зиму. А дні минали. Вітер дув сердитіше, і згори почало падати щось біле, пухке й холодне.

Маленька білочка лежала в дуплі й тремтіла від холоду. Раптом вона побачила під деревом чиюсь білу вухасту мордочку. Це був заєць, з яким вона колись розмовляла.

— Здрастуй, білочко! — загукав він. — А я таки знайшов твою стару ялину. Там твої батьки плачуть за тобою. Біжімо до них! Уже замерз ставок, і ми пострибаємо навпростець.

Маленька білочка зраділа.

— Я хочу понести їм ті горішки і ягідки, що я назбирала, — сказала вона.

— Добре. Ми зробимо ось що. Ти сідай мені на спину і бери в лапки гостинці. А я одним духом домчу тебе до старої ялини.

Вони так і зробили. А коло ялини вже чекали на білочку і тато, і мама, і брати, і сестри.

1. Що сталося з білочкою?

2. Перечитай розмову білочки з лісовими мешканцями і спробуй голосом передати характер кожного.

3. Хто ж допоміг білочці?

Спиши перших три речення тексту.

жури́тися — печалиться	луна́ — ехо
зи́ркнути — взглянуть	трі́ска — щепка
уго́ру — вверх	ля́лечка — куколка
шма́точки — кусочки	кома́хи — насекомые

За Катериною Перелісною

ДОБРИЙ ДЯТЛИК

Погано жилóся маленьким пташкам узимку. Снігу нападало багато — всю землю вкрило, всі дерева, кúщики обліпило, ніде й зернятка не дістанеш. Можна було б з-під кори жучків яких попоїсти, та як до них доберешся? Кора тверда́, мерзла. Літають бідні синички та королики між деревами, з гілки на гілку стрибають, пробують ко́ру дзьобати, та де там! Коротéнькі та слабкі у них носи́ки, ніяких жучків з-під кори не видовбають.

— Дзю-у-бай! Дзю-у-бай! — кричать пташки́ одна до одної та аж крилечками кору б'ють.

— З'ім! З'ім! — пищить маленький чи́жик, а їсти ні́чого.

— Всім! Всім! — озивається до нього синичка. А воно не тільки всім, а й для неї самої ні́чого нема.

— Бі-і-да! — журяться королики. — Бі-і-да! Малий ніс!

А тут дятел прилетів. Плюхнувся злету вниз на стовбур старо́го клена, па́зурами за кору вчепився, зиркнув угору на пташок, одвів голову та як стукне в дерево! Аж шма́точки кори посипались на сніг. Та як почав довбати, як почав довбати, то аж луна по лісу пішла. Тук-тук! Тук-тук!

А навколо нього пташок зібралось! Повеселішали, стрибають над трісками, лялечок, жучків, комах з них вибирають. Тут уже й із коротеньким носиком їжу добудеш. І чижики, і королики аж пищать від радості. А синички за дятликом по стовбуру повзають, дзьоббають те, що дятел не догледів. Хоч носики у синичок коротенькі, так зате очки видючі, найменший жучок від них не сховається.

— З'їм! З'їм! — кричать чижики і їдять жучків.

— Всім! Всім! — озиваються синички.

— Бий! Бий! — кричить дятел і стукає дзьобом у дерево.

І всю зиму маленькі пташки за дятликом-довгоно́сиком літали: куди він, туди й вони. Дятлик їх не проганяв — хай їдять!

Так-сяк і перебули зиму пташкі.

1. Чому бідували маленькі пташки взимку?
2. Яким був дятлик?
3. Як навчилися маленькі пташки добувати їжу?

Спиши останніх чотири рядки тексту.

ялі́нка — ё́лка
зі́рка — зве́зда
ліхта́рики — фона́рики

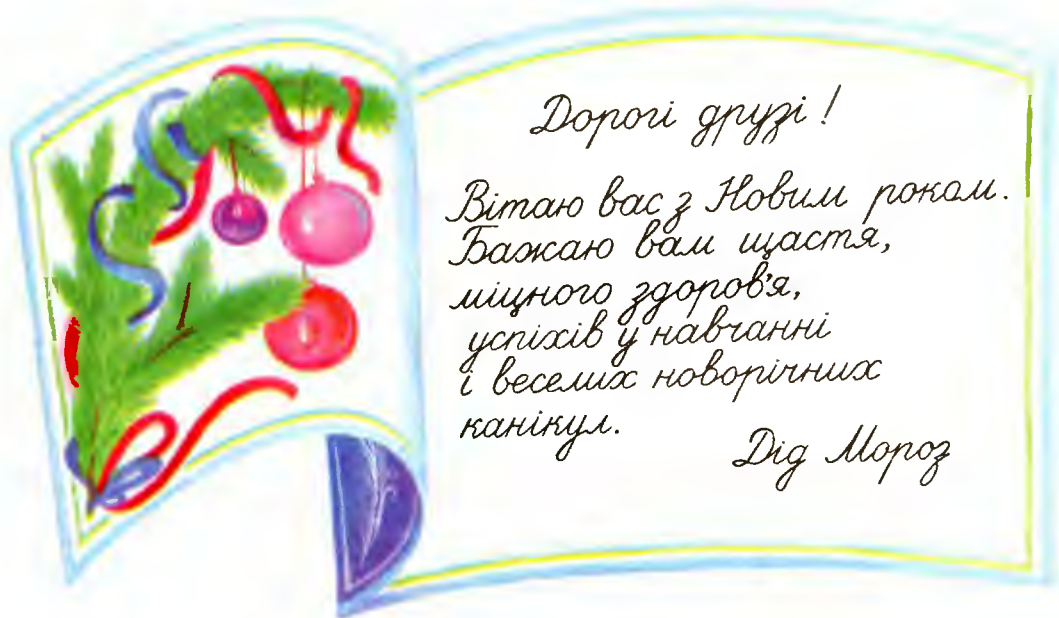
Розглянь малюнок і склади розповідь «Новорічна ялинка». Використовуй такі слова: *зелена ялі́нка, прикраша́ємо, віша́ємо, срі́бна зі́рка, блискучі кульки, білі сніжі́нки, золоті ліхта́рики, дощик.*

Загадка

Стало біло навкруги —
Я розтрушую сніги,
Наганяю холоди,
Води сковую в льоди,
В дружбі з дітьми я всіма.
Здогадались? Я — ...

На Новий рік люди надсилають рідним і друзям новорічні вітання. Прочитай, чого бажає вам Дід Мороз.

Склади (усно) новорічне вітання своїм батькам, рідним або друзям. Запиши його.

Прочитай. Вивчи загадку напам'ять.

Галина Демченко

Загадка

Прийшла баба Зима,
Та прийшла не сама —
Привела із собою
Дідуся з бородою —
Довгою, пухнастою,
Білою, сріблястою.
Хто він?

урочі́стість — торжество
родзі́нки — изюм
пісні́ стра́ви — постные блюда
вече́ряти — ужинать

Прочитай текст. Перекажи його.

ЗИМОВІ СВЯТА

Зимові свята розпочиналися увечері 6 січня. Це — Святий вечір перед Різдвом. Якою б чистою не була хата, перед Святвечором її білили — велика урочистість потребувала оновлення.

Господиня готувала 12 пісних страв. Найголовнішою стравою була кутя, яку варили з пшениці, рису, ячменю; заправляли її медом, горіхами, маком, родзинками. Варили узвар (компот із сухофруктів), готували вареники з капустою, картоплею, пісні голубці, страви з квасолі, смажили рибу.

Дітвора розучувала колядки, робила зірку-звізду. Колядки — це пісні з благою вістю, величанням Матері і прославлянням торжества народження Дитяти, з ушавленням, вітанням хазяїв.

Як тільки з'являлася на небі перша зірка — родина сідала вечеряти. Потім діти йшли колядувати, а старші лишалися вдома, приймали колядників.

А за тиждень після Святого вечора, 13 січня, був Щедрий вечір (свято Маланки), коли готували їжу з м'яса, молока, сиру, масла.

Від назви Щедрий вечір пішла назва щедрівки; щедрувальники теж співали величальні пісні, але часто і жартівливі.

А раненько 14 січня, на Новий рік (свято Василя), хлопчики ходили посівати. Сипали зерно — символ багатства і щастя, бажали здоров'я, щастя господарям і їхнім дітям, за що одержували подарунки.

Заспівайте колядку хором.

КОЛЯДКА

Добрий вечір тобі, пане господарю!
Радуйся! Ой радуйся, земле,
Син Божий народився!
Застеляйте столи та все килимами,
Та кладіть калачі з ярої пшениці,
Бо прийдуть до тебе три празники в гості.
Ой перший же празник — та Різдво Христове.
А другий же празник — святого Василя.
А третій же празник — святе Водохрестя.

грéчно — вежливо

воло́дар — властелин

ЩЕДРІВКА

Прийшли щедрувати до вашої хати.
Щедрий вечір, добрий вечір!
Тут живе господар — багатства володар.
Щедрий вечір, добрий вечір!
А його багатство — золотії руки.
Щедрий вечір, добрий вечір!
А його потіха — хорошії діти.
Щедрий вечір, добрий вечір!
Слава нашим господарям,
Що так грéчно приймали.
Щедрий вечір, добрий вечір
Добрим людям на здоров'я!

ЩЕДРІВОЧКА

Щедрий вечір, а я йду.
Сидить зайчик на льоду.
А я його став питати,
Куди іти щедрувати.
А він мені показав,
Ще й вушками помахав:
— Іди, іди туди,
Де добрії люди,
Де хороша господиня,
Де хороший господар
Дають дітям щедрий дар.
Добрий вечір!

Хто прославляється у щедрівках?

ЗАСІВАЛЬНА

Сієм, вієм, посіваєм,
З Новим роком Вас вітаєм!
На щастя, на здоров'я,
На Новий рік, на нове літо!
Сійся, родися, жито, пшениця
Й усяка пашниця.

ЗАСІВАНОЧКА

Ходить Ілля
На Василя,
Туди махне
І сюди махне:
Де замахне —

Жито росте.
Роди, Боже,
Жито, пшеницю,
Всяку пашницю.

Прочитай, додай потрібні слова.

Григорій Малик

ПЕРЕПЛУТАНКА

Геть усе, усе на світі
Переплутав хлопчик Вітя.
Каже: — Діти вчаться в полі,
А комбайн працює в школі.
Всіх людей стрижуть в лікарні,
А лікують в перукарні.
Ми книжки берем в аптеці,
Ліки — у бібліотеці.
От який Вітьок дивак!
Ти ж бо знаєш — це не так!
Звісно, діти вчаться в ... ,
а комбайн працює в
Ми лікуємось в ... ,
а стрижемося в
Ліки беремо в ... ,
а книжки — в ... !

Спиши рядки, в яких ти додав слова.

Загадки

Він щоночі і щодніни
Відраховує хвилини,
А живе він на стіні.
Хто ж він, хто? Скажіть мені!
Обізвався мудрий півник:
— Відгадав! Це наш

* * *

І не борошно, а білий,
І не вата, а м'який,
І, як дзеркало, блискучий.
Покриває гори, кручі,
Застилає землю вкрай,
Щоб був добрий урожай.
А як зветься, відгадай!

Прочитай і вивчи лічилку напам'ять.

Лічилка

Є в зайчихи п'ять малят,
П'ять сіреньких зайченят.
Ось вони рядóчком сплять:
Раз, два, три, чотири, п'ять.

Є в зайчихи п'ять малят,
Неслухняних зайченят.
На обід їх мати жде:
«Раз, два, три... А решта де?»

Прочитай і спиши.

Смішинка-веселинка

— Вставай, синку, а то запізнишся до школи,— будить мама Сергійка.

— Не спізнюся, мамо, школа цілий день відчинена.

ПРОЧИТАЙ НА КАНІКУЛАХ

Галина Демченко

СТУКОТІЙ

У гаю пісень немає,
Гай засніжений дрімає.
Тільки чути гук:
«Тук, тук, тук!»

Ма́бу́ть, це строкáтий дятел
Хоче дуба роздовбати,
І несеться гук:
«Тук, тук, тук!»

По́під дубом — що за смішки! —
Стукоті́й розсипав шишки,
Лі́чить, скільки штук:
«Тук, тук, тук!»

Він на дубі «кухню» має,
З шишок зернятка виймає,
І лунає гук:
«Тук, тук, тук!»

С л о в н и ч о к: *чу́ти* — слышать, *гук* —
звук, *строкáтий* — пёстрый, *лі́чити* —
считать, *луна́ти* — звучать.

Загадка

Цілий день працюю в гаї,
Діловито дзьобом б'ю.
Я не цвя́хи забиваю,
Я комашок дістаю.

За Василем Сухомлинським

ЯЛИНКА ДЛЯ ГОРОБЧИКІВ

За три дні Новий рік, а хворий Вітько в постелі. Поставила мама перед ліжком ялинку, почепила на неї чимало прикрас, цукерки, яблука. Увечері засвітилися на ялинці лампочки. Настав останній перед Новим роком ранок.

Подивівся Вітько у вікно і побачив трьох маленьких горобчиків. Скачуть, їсти шукають. Жаль стало йому пташок.

— Мамо,— каже Вітько,— влаштуємо і горобчикам ялинку.

— Як? — здивувалася мама.

— Гляньте, як,— відповів Вітько і застромив гілочку ялинки в коробку з-під цукерок. Насипав зерен і крихт.

Винесла мама ту ялинку й поставила на подвір'ї. Побачили це горобчики. Підлетіли до зерна, бенкетують, весело цвірінькають.

Ну й радісний був Новий рік у Вітька!

С л о в н и ч о к: *хворий* — больно́й, *шука́ти* — и́скать, *влаштува́ти* — устро́ить, *бенкетува́ти* — пировать.

Загадка

За вікном летить сніжок,
Піднялася віхола,
Але бачу я пташок,
Що сидять під стріхою.

Чив-чив-чив! Чив-чив-чив!
Хто співати їх навчив?
Сірі пташенята ці
Звуться, діти,

ЛИСИЦЯ ТА ВОВК

(Російська народна казка)

Жили собі дід та баба. От якось дід каже бабі:

— Ти, бабо, печи пироги, а я запряжу сани, поїду по рибу.

Наловив дід риби повен віз. Їде додому й бачить: лисичка згорнулася калачиком і лежить на дорозі.

Дід зліз із воза, підійшов, а лисичка не ворухнеться, лежить, наче мертва.

— От добра знахідка! Буде моїй старій ко́мір на шубу.

Взяв дід лисицю й поклав на віз, а сам пішов попереду.

А лисиця вибрала хвилинку та й почала викидати з воза рибку за рибкою, рибку за рибкою. Всю рибу повикидала, а тоді й сама зіскочила з воза і нішком утекла.

Приїхав дід додому й кличе бабу:

— Диви, старá, який я гарний ко́мір привіз тобі на шубу!

Підійшла баба до воза, глянула: нема на возі ні ко́міра, ані риби!

А лисиця тим часом зібрала на дорозі всю рибу в купку, сіла та й їсть.

Підходить до неї вовк:

— Добрідень, кумонько, хліб та сіль!

— Я їм — свій, а ти подалі стій.

— Дай мені рибки.

— Налови сам та їж.

— Та я не вмію.

— Ото! Я ж наловила! Ти, кумцю, піди на річку, опусти хвіст в ополонку, сиди та приказуй: «Ловися, рибко, і велика, й малá, ловися, рибко, і велика, й малá!» От риба сама на хвіст й поначіплюється. Чим довше посідиш, тим більше й наловиш.

Пішов вовк до річки, опустив хвіст в ополонку, сидить і приказує:

— Ловися, рибко, все велика та велика! Ловися, рибко, все велика та велика!

А лисиця ходить навколо вовка і приказує:

— Мерзни, мерзни, вовчий хвіст!

Вовк питає лисицю:

— Що це ти, кумонько, говориш?

— Та тобі ж допомагаю, рибку на хвіст наганяю.

А сама знову:

— Мерзни, мерзни, вовчий хвіст!

Сидів вовк цілу ніч біля ополонки. От хвіст і примерз до льоду. Схотів вовк підвестися — не може.

«Ого, скільки риби наловилося, — думає вовк, — аж витягти важко!»

Тим часом почало розвиднятися. Іде баба з відрами по воду. Побачила вовка та як закричить:

— Вовк! Вовк! Бийте його!

Вовк — туди-сюди, не може свого хвоста витягти!

Збіглися баби, відра покидали та й почали вовка лупцювати коромислами. Вовк рвався, рвався, півхвоста відірвав і кинувся навтіки.

С л о в н и ч о к: *ко́мір* — воротник, *ні́ш-ком* — тихонько, *ополо́нка* — прорубь, *роз-видня́тися* — рассветать.

Іванна Савицька

РІЗДВО У ЛІСІ

(Казка)

У гайку, де колись росли опеньки, жили зайчики сіре́нькі. Шубка на них тепла та пухка, хвостик схожий на м'ячика, вушка стирчать, очка блищать. Було всіх зайчиків п'ять.

Як прийшли Різдвяні свята, заметушилася хата. Тут зайчиха порядкує, заєць у дворі майструє, а маленькі зайченята обступили маму й тата, подають і помагають, як уміють і як знають.

Вже до свят усе готове. Печиво пухке, чудове... З маком жовті калачі, і великі, і малі. Коржики, ще й паляниці, та з біленької пшениці.

Чобіток нових по парі заєць приволік для дару. П'ять новеньких кожусків сам-один пошити вспів. Хатка, хоч уже валилась, чистотою аж хвалилась.

— Ну, святкуймо! — каже мати. — Вже пора колядувати!

Обізвалась Сіра спинка, наймолодша в них дитинка:

— Мамо, мамо! Де ж ялинка?

Каже мати:

— Ну, давайте подождімо! Куцика в яри пошлімо. Він прудкий, тож за хвилинку з яру принесе ялинку...

Скочив зайчик по долині. Низько поклонивсь ялинці — і сюди, і туди, каже ніщечком:

— Ходи! Ой, ходи мерщій до нас, різдвяний звеселиш час.

Та ялинка не схотіла. Вся інеєм заблистіла, золотими зірочками, кришталеvими свічками та сказала на біду:

— Не піду!

Куцик як прибiг до хати, став рідні оповідати, як в яру ген у долині він вклонявся тій ялинці. Як вона сніжком блистіла, срібна, ясна, гарна, біла... Кращої немає в снах, ні в ліску, ні по хатах...

Заметушилася хата. Заєць розвалив загату, вхопив швидко чобітки ще й новенькі козушки. А зайчиха — паляниці із біленької пшениці, пиріжки і калачі, що ви́пекла уночі. Зайченята непомалу розбирали що попало і швиденько по сніжку скоком-боком — вже в ярку! Склали все до ніг ялинки, не марнують ні хвилинки.

Заєць вже будує хату і вже поправляє загату, а зайчиха у куті сипле маку до куті, ліпить пиріжки з капусти, кидає в олію хрусти. А маленькі зайченята обступили маму й тата. Веселенькі, не дармують, на весь голос колядують.

А ялинка вся ясниться, від інею аж іскриться. Гомін лісом покотився:

— Бог Предвічний народився!

С л о в н и ч о к: *метуши́тися* — сується, *яр* — овраг, *прудкий* — быстрый, *ніщечком* — тихонечко, *мерщій* — скорее, *загáта* — запруда, *у куті́* (в кутку́) — в углу, *кутя́* — праздничная каша, *не дармува́ти* — не тратить времени зря, *го́мін* — шум, гул.

ВІДПОВІДІ ДО ЗАГАДОК

С. 26. Олівці; с. 37. Гриб; с. 46. Годинник; с. 47. Хліб; с. 62. Зошит, букви, слова; с. 65. Книжка; с. 71. Олівці. Хліб; с. 75. Кукурудза; с. 77. Бджола. Дятел. Кукурудза. Дзвіночки; с. 96. Зима; с. 97. Дід Мороз; с. 102. Годинник; с. 103. Сніг; с. 104. Дятел; с. 105. Горобці.

З М І С Т

Мови нема без народу. <i>Володимир Забаштанський</i> ..	3
1 Україна — рідний дім. Звуки [о], [а]	4
2 Родина	6
3 Школа. Звук [ч]	8
4 Клас	10
5 На уроці	12
6 На перерві	14
7 Знайомство. Звук [г]	16
8 Ввічливість. Звук [й]	18
9 Буква <i>Щ</i> . Звуки [шч]	20
10 В гостях у казки	22
11 Навчальні речі	24
12 Звук [ц']	26
13 Змінювання звуків	28
14 В гостях у казки	30
15 Звуки [б], [д], [ж], [з]	32
16 Золота осінь	34
17 Осінь у лісі	36
18 Фарбуймо разом	38
19 Овочі	40
20 У нашому саду	42
21 Подовження звуків	44
22 Буква <i>І, і</i> . Звук [і]	46
23 Буква <i>и</i> . Звук [и]	48
24 Букви <i>і, и</i> . Звуки [і], [и]	50
25 Квартира. Меблі	52
26 Посуд	54
27 Буква <i>Е, е</i> . Звук [е]	56
28 Буква <i>Є, є</i> . Звуки [йе], [е]	58
29 Букви <i>е, є</i>	60
30 Ранок школяра	62
31 Хто ким працює	64

32	Буква І, і. Звуки [йі]	66
33	Продукти, їжа	68
34	Буквосполучення <i>йо, ьо</i>	70
35	Буквосполучення <i>йо, ьо</i>	72
36	Звуки [дз], [дз'], [дж]	74
37	Звуки [дз], [дз'], [дж]	76
38	Буква І, і. Звук [г]	78
39	Апостроф (')	80
40	Апостроф	82
41	На Святого Миколая	84
42	Лічба	86
43	Лічба	88
44	Грудень рік кінчає, а зиму починає	90
45	Білочка-мандрівниця	92
46	Добрий дятлик	94
47	З Новим роком!	96
48	Народні звичаї	98
49	Народні звичаї	100
50	Будь кмітливим	102
	Прочитай на канікулах	104
	Відповіді до загадок	110

Права авторів та видавничі права ДСВ «Освіта» захищені Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. (зі змінами від 11.07.2001 р.).

Друковане копіювання книги або її частини, будь-які інші контрафактні видання тягнуть за собою відповідальність згідно зі ст. 52 цього Закону.

Навчальне видання

ХОРОШКОВСЬКА Ольга Назарівна
ОХОТА Галина Іванівна

УКРАЇНСЬКА МОВА

**Підручник для 2 класу
загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням російською мовою**

ЧАСТИНА ПЕРША

2-ге видання, доопрацьоване

Затверджено Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редактор *Л. М. Кулинич*
Художній редактор *М. Ю. Крюченко*
Художник обкладинки *М. Ю. Крюченко*
Технічний редактор *Ц. Б. Федосіхіна*
Комп'ютерна верстка *Л. О. Кулагіної*
Коректори *Л. А. Еско, Л. В. Липницька*

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 9,1 + 0,49 форзац.
Обл.-вид. арк. 5,71 + 0,61 форзац. Тираж 72172 пр. (1-й з-д 1–49069 пр.).
Вид. № 37264. Замовлення № 0–0913.

Набір та верстка комп'ютерного центру видавництва «Освіта»

Видавництво «Освіта», 04053, Київ, вул. Юрія Коцюбинського, 5.
Свідоцтво ДК № 27 від 31.03.2000 р.

Віддруковано з готових діапозитивів
ВАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”».

Св. ДК № 2891 від 04.07.2007 р.
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.